

Brüssel, 4.3.2019
COM(2019) 190 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

ringmajanduse tegevuskava rakendamise kohta

{SWD(2019) 90 final}

1 SISSEJUHATUS

2015. aasta detsembris võttis komisjon vastu ringmajanduse loomise tegevuskava,¹ et anda uut hoogu töökohtade loomisele ning majanduskasvu ja investeringute edendamisele ning kujundada välja CO₂-neutraalne, ressursitõhus ja konkurentsivõimeline majandus. Tegevuskava 54 meedet on nüüd ellu viidud või rakendamisel ja mõne puhul jätkub töö ka pärast 2019. aastat.

ELi ringmajanduse seireraamistik² on näha, et üleminek on aidanud ELil hakata taas töökohti looma. 2016. aastal oli ringmajandusega seotud sektorites üle nelja miljoni töötaja,³ mis tähendab 2012. aastaga võrreldes 6 % suurust kasvu. Lähiaastail tuleb töökohti juurde luua, et rahuldada nõudlus, mille eeldatavasti tekitavad täielikult toimivad teisest toorainete turud⁴.

Ringluspõhisus on avanud ka uusi ärivõimalusi, võimaldanud kasutusele võtta uusi ärimudeleid ning kujundanud turge ELis ja väljapool ELi. 2016. aastal oli käive, mis tekitati ringluse põhimõttest lähtuva tegevusega, nagu parandamine, korduskasutamine ja ringlussevõtt, peaaegu 147 miljardit eurot lisandväärtust ning sellesse tegevusse investeeriti ligikaudu 17,5 miljardit eurot⁵.

Aastatel 2008–2016 suurenes Euroopas olmejäätmete ringlussevõtt ning ringlussevõetud materjalide roll üldise materjalinõudluse rahuldamisel kasvab pidevalt. Samas keskmiselt aitavad ringlussevõetud materjalid rahuldada vaid alla 12 % ELi materjalinõudlusest⁶. Seda kinnitatakse ka hiljutises sidusrühmade aruandes,⁷ mille kohaselt saab täielikust ringlusest rääkida vaid 9 % maailma majanduse puhul, mis tähendab tohutut arenguruumi.

ELi **ringmajanduse seireraamistik**, mille komisjoni esitas 2018. aastal, sisaldab kümmet põhinäitajat, mis hõlmavad kõiki toote olelusringi etappe ning samuti konkurentsivõimega seotud aspekte. Kõiki näitajaid ajakohastatakse korrapäraselt ja nad on kättesaadavad spetsiaalsel veebisaidil⁸.

Mõni liikmesriik on lisaks välja töötanud riiklikud ringmajanduse näitajad, täiendades niiviisi ELi raamistikus pakutavat ülevaadet. Ka Euroopa Parlament,⁹ nõukogu¹⁰ ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee¹¹ on rõhutanud muude näitajate rolli ringmajanduse hõlmamata elementide käsitlemisel, näiteks materjalivoogude hindamisel tööstussümbioosis ja looduskapitali üle arvestuse pidamisel.

Tegevuskavaga propageeriti esmakordselt süsteemse lähenemisviisi rakendamist kogu väärtusahelas. Komisjon on lõiminud sellega ringmajanduse põhimõtted plasti tootmisse ja tarbimisse, veemajandusse, toidusüsteemidesse ja konkreetsete jäätmevoogude käitlemisel. See oli võimalik tänu liikmesriikide, Euroopa Parlamendi, äriühingute ja kodanike

¹ COM (2015) 614.

² COM(2018) 29 final.

³ https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=cei_cie010&language=en.

⁴ Euroopa Komisjon, „Impacts of circular economy policies on the labour market“, aprill 2018.

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=cei_cie010&language=en.

⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=cei_srm030&plugin=1.

⁷ Circle Economy, „The Circularity Gap Report“, jaanuar 2018.

⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy>.

⁹ Suuliselt vastatav küsimus O-000087/2018.

¹⁰ 10447/18 – Nõukogu järeldused: ELi ringmajanduse tegevuskava elluviimine.

¹¹ NAT/722-EESC-2018-00464.

tugevale toetusele ja aktiivsele kaasalöömisele. Samuti on tegevuskava aidanud liikuda eesmärkide poole, mis on sätestatud kestliku arengu tegevuskavas aastani 2030¹².

Käesolevas aruandes tutvustatakse tegevuskava rakendamise põhitulemusi. Samuti kirjeldatakse selles eesiseisvaid ülesandeid, mis tuleb täita, et kujundada meie majandust ja jätkata konkurentsieelise loomist, sillutades teed kliimaneutraalsele majandusele, kus loodusvaradele, mageveevarudele ja ökosüsteemidele avaldatav surve on viidud miinimumini. Aruanne on vastus nõukogu taotlusele¹³ esitada iga-aastane ajakohastatud kirjalik ülevaade tegevuskava rakendamisel tehtud edusammudest, mida on soovinud ka Euroopa Parlament¹⁴. Täielik ülevaade tegevuskava rakendamise olukorrast on esitatud aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendis¹⁵.

2 RINGMAJANDUSE ÜLESEHITAMINE

2.1 Ringluspõhine kavandamis- ja tootmisprotsess

Toote olulusring saab alguse toote kavandamisest, mis on oluline ringluse tagamiseks. Rakendades ökodisaini tööplaani aastateks 2016–2019,¹⁶ on komisjon koos energiatõhususe eesmärkidega veelgi edendanud **toodete ringluspõhist kavandamist**.

- Ökodisaini ja energiamärgistuse meetmed hõlmavad nüüd mitme toote puhul materjalitõhususega seotud eeskirju, nagu varuosade kättesaadavus, parandamise lihtsus ja olulusringi lõppedes toimuva käitlemise hõlbustamine.
- Komisjon on andnud Euroopa standardiorganisatsioonidele¹⁷ ülesande töötada välja horisontaalsed kriteeriumid, et mõõta toodete vastupidavust, korduskasutatavust, parandatavust, ringlussevõetavust ja kriitilise tähtsusega toorainete sisaldust. Neid kriteeriume tuleks kohaldada olemasolevates ja uutes standardites.

Sellega, kui toodete ja teenuste kavandamisel lähtutakse ringluse põhimõttest, võidakse viia miinimumini ressursside kasutamine ning edendada materjalide hilisemat korduskasutamist, taaskasutamist ja ringlussevõttu. Ressursitõhusust käsitletakse juba mitmes ELi poliitikavahendis, mille hulka kuuluvad ökodisaini direktiivi ja energiamärgistuse määruse kõrval ka vabatahtlikud vahendid, nagu ELi ökomärgis või keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumid. Toodetega seotud poliitikameetmeid käsitlevas komisjoni talituste töödokumendis,¹⁸ mis on avaldatud koos käesoleva aruandega, uuritakse võimalusi, kuidas paremini esile tuua ELi tasandil olemas olevad erinevad tootepoliitika vahendid ja nende panus ringmajandusse. Selle raames kaalutakse energiamõjuga toodete puhul edukaks osutunud ökodisaini poliitika laiendamist energiamõjuta tooterühmadele ja ELi remondisektori täiendavat toetamist. Töödokumendis analüüsitakse ka võimalusi teistes

¹²Nt kestliku arengu eesmärgid 2 (vee korduskasutamise ja orgaaniliste väetiste kasutamise edendamine ning toidu annetamise hõlbustamine), 3 (mikroplasti vähendamine), 8 ja 9 (innovatsiooni ja töökohtade loomise hoogustamine ning lisaväärtuse suurendamine), 12 (jätmetekke vältimine ning jäätmete ja kemikaalide vastutustundlik käitlemine, toidujäätmete vähendamine ning keskkonnahoidlike riigihangete toetamine), 13 (väljavaade vähendada materjalitõhususe kaudu CO₂-heidet) ning 14 (otsustavad meetmed võitluseks merepruugi vastu).

¹³ 10518/16 – ELi ringmajanduse loomise tegevuskava; 15159/17 – Ökoinnovatsioon: ringmajandusele ülemineku võimaldamine; 10447/18 – ELi ringmajanduse tegevuskava elluviimine.

¹⁴ <http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/103519/06%2007%20-%20Coordinators%20Results.pdf>

¹⁵ SWD(2019) 90

¹⁶ COM(2016) 773 final.

¹⁷ 2020. aasta märtsiks on oodata 12 üldist standardit.

¹⁸ SWD(2019) 91

sektorites, näiteks pakendi-, tekstiili- ja mööblisektoris. Käimas on töö selle nimel, et vaadata läbi olulised pakendamismõõded eesmärgiga täiustada pakendite korduskasutamiseks ja kvaliteetseks ringlussevõtuks pakendite disaini.

Ringluspõhisus tähendab ka tööstusprotsesside kohandamist. Komisjon on lõiminud ringlusega seotud aspektid (energiatarbimine ja materjalide kasutamine, jäätmetekke vältimine, ringlussevõtt ja ohtlike kemikaalide vähendamine) parima võimaliku tehnika viitedokumentidesse (PVT-viitedokumentid),¹⁹ mis on koostatud tööstusheidete direktiivi²⁰ alusel, muutes need aspektid niiviisi võrdlusstandarditeks, mida liikmesriikidel tuleb järgida tööstuskäitistele lubade andmisel. Lisaks kinnitasid keskkonnajuhtimis- ja keskkonnanaudeerimissüsteemi (EMAS) toimivuskontrolli tulemused selle potentsiaali parandada organisatsioonide keskkonnatoimet.

Üleminekul on keskse tähtsusega väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEd). Oma ressursitõhususe ja tootmisprotsesside parandamisel saavad nad kasutada nõu, mida pakuvad Euroopa ettevõtlusvõrgustik²¹ ja Euroopa ressursitõhususe teadmuskeskus²². Peale selle on komisjon loonud uuendusliku kõrgetasemelise tootmistehnoloogia jaoks spetsiaalse üleeuroopalise võrgustiku ning on töötamas välja teadmusbaasi murettekitavate ohtlike ainete asendamiseks. VKEd saavad kasu ka keskkonnatehnoloogia kontrollimise katseprogrammist, mis aitab tehnoloogia arendajatel tõestada uuendusliku tehnoloogia tulemuslikkuse alaseid väiteid ja saavutada usaldusväärse uutelt turgudel.

2.2 Tarbijate võimaluste parandamine

Üleminekuks ringluspõhisemale majandusele on vaja kaasata kodanikud aktiivselt muutuvatesse tarbimismudelitesse. Seda silmas pidades selgitatakse lisatud töödokumentis, milles käsitletakse toodetega seotud poliitikameetmeid, strateegilist lähenemisviisi, millega suurendada ELi ökomärgise tõhusust, et pakkuda tarbijatele täpset keskkonnateavet, kooskõlas toimivuskontrolli²³ soovitustega. Samuti hinnatakse selles üksikasjalikult keskkonnajalajälje katseetappi.

Komisjoni välja töötatud toote keskkonnajalajälje ja organisatsiooni keskkonnajalajälje meetod võivad anda ettevõtjatele võimaluse **esitada keskkonnalaseid väiteid, mis on usaldusväärsed, korratavad ja võrreldavad**. Need meetodid võimaldavad kindlaks teha keskkonnavalasid valupunktid, samuti toetada ettevõtjaid tarneahela keskkonnahoidlikumaks muutmiseks ning kestlikumaks ja ringluspõhisemaks muutumiseks. Lisaks saavad tarbijad teha teadlikke valikuid, mis põhinevad usaldusväärsel teabel.

Neid meetodeid, mida peetakse olulusringi hindamisel parimaks tavaks, katsetas viie aasta jooksul umbes 300 ettevõtjat 27 sektorist²⁴ ja üle 2 000 sidusrühma.

Ostuotsuseid võib kallutada säästlikumate valikute poole ka teave toodete vastupidavuse ja parandatavuse kohta²⁵. Energiamärgistuse määrase rakendamisel saadud positiivsetele kogemustele tuginedes töötab komisjon välja toote parandatavuse hindamise süsteemi. Peale

¹⁹ Reovee ja jäägaaside ühised puhastus- ja käitlussüsteemid keemiatööstuses (6/2016), kodulindude või sigade intensiivkasvatuse (7/2017), suured põletusseadmed (7/2017), suuremahuline orgaaniliste kemikaalide tootmine (12/2017) ja jäätmekäitlus (8/2018).

²⁰ Direktiiv 2010/75/EL.

²¹ <https://een.ec.europa.eu/>.

²² www.resource-efficient.eu.

²³ COM(2017) 355 final.

²⁴ Kõnealused ettevõtjad esindasid tarbimise aluseks võttes umbes kaht kolmandikku Euroopa turust.

²⁵ Euroopa Komisjon, „Behavioural Study on Consumers’ Engagement in the Circular Economy“, oktoober 2018.

selle – et kaitsta tarbijaid defektiga toodete eest – pikendatakse kaupade müügilepingute teatavaid aspekte käsitleva ettepanekuga,²⁶ mis on jõudnud seadusandliku protsessi lõppetappi, tõendamiskohustuse ümberpööramise aega, mis aitab tarbijatele kasutada oma seadusest tulenevaid õigusi²⁷.

Lisaks on komisjon teinud ettepaneku kaitsta tarbijaid paremini valede keskkonnalaste väidete ja toodete enneaegse vananemise eest,²⁸ nähes ette paremad võimalused individuaalseks ja kollektiivseks õiguskaitseks ebaausate kaubandustavade rakendamise korral²⁹. See täiendab teavet, mis on esitatud läbivaadatud suunistes ebaausate kaubandustavade direktiivi³⁰ kohaldamise ja rakendamise kohta.

Selleks et kasutada ringluspõhiste toodete ja teenuste turgude elavdamisel ära avaliku sektori asutuste potentsiaal, on komisjon vastu võtnud uued ja läbivaadatud ELi keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumid, mis hõlmavad ringmajandusega seotud aspekte, ning on edendanud nende kasutuselevõttu juhenddokumentide³¹ ja koolituste kaudu. Komisjon näitab oma hangetega eeskuju. Brüsselis asuvate komisjoni talituste kõigist lepingutest, mille väärtus ületas 60 000 eurot, sisaldas keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumeid 93 %³².

2.3 Jäätmete muutmine ressursiks

Ringmajanduse väga oluline element on usaldusväärsed ja tõhusad jäätmekäitlussüsteemid. Et ajakohastada liidu jäätmekäitlussüsteeme ja tugevdada Euroopa mudelit kui üht maailma tõhusaimat, hakati 2018. aasta juulis kohaldama **jäätmeid käsitlevat läbivaadatud õigusraamistikku**³³. See hõlmab järgmist:

- uued ambitsioonikad, kuid siiski realistlikud ringlussevõtu määrad³⁴;
- määratluste ja arvutusmeetodite lihtsustamine ja ühtlustamine ning ringlussevõetud materjalide ja kõrvalsaaduste selgem õiguslik seisund;
- tõhustatud eeskirjad ja uued kohustused seoses jäätmete liigiti kogumisega (biojäätmekäitlus, tekstiilid ja kodumajapidamistes tekkivad ohtlikud jäätmed, ehitus- ja lammutusjäätmed);
- laiendatud tootjavastutuse miinimumnõuded;
- tõhusamad jäätmetekke vältimise ja jäätmekäitlusmeetmed, sealhulgas mereprügi, toidujäätmete ja kriitilise tähtsusega tooraineid sisaldavate toodete jaoks.

²⁶ COM(2017) 637 final – 2015/0288 (COD) 29. jaanuaril 2019 saavutatud poliitiline kokkulepe, http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-19-742_en.htm

²⁷ Algne ettepanek esitati 2015. aasta detsembris, 2017. aastal ettepanekut muudeti, et lisada selle rakendusalasle internetimüük.

²⁸ Lisateadmisi toodete enneaegse vananemise kohta ja selle kohta, kuidas seda probleemi lahendada, kogutakse programmi „Horisont 2020“ nelja-aastase sõltumatu katseprogrammi raames, mis kestab kuni 2023. aastani.

²⁹ Tarbijakaitsealase koostöö määru läbivaatamine ja paketi „Uus kokkulepe tarbijatega“ seadusandlikud ettepanekud.

³⁰ Direktiiv 2005/29/EÜ.

³¹ http://ec.europa.eu/environment/gpp/pubs_en.htm.

³² http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/other/2018%2012%202007_ES%202018_Consolidated%20Volume.pdf.

³³ ELT, 14.6.2018 L 150, lk 93, 100, 109 ja 141; direktiiv 2008/98/EÜ jäätmete kohta, direktiiv 1999/31/EÜ prügilate kohta, direktiiv 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta, direktiiv 2000/53/EÜ kasutuselt kõrvaldatud sõidukite kohta, direktiiv 2006/66/EÜ, mis käsitleb patareisid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid, ning direktiiv 2012/19/EL elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (elektroonikaromude) kohta.

³⁴ Jäätmeid käsitlevates läbivaadatud õigusaktides nõutakse, et 2030. aastaks tuleb ringlusse võtta 70 % kõikidest pakendijäätmetest ja 2035. aastaks 65 % olmejäätmetest, vähendades samas olmejäätmete prügilatesse ladestamise 10 %ni. Kreekale, Horvaatiale, Küprosele, Lätile, Leedule, Ungarile, Maltale, Rumeeniale, Slovakkiale ja Bulgaariale on antud viieaastane ajapikendus.

Komisjon toetab liikmesriike jäätmeid käsitlevate õigusaktide rakendamisel ja on võtnud nendega selles küsimuses ühendust,³⁵ et suurendada ringmajanduse võimaluste nähtavust ja mõistmist liikmesriikides, kellel on kõige suuremaid raskusi ringlussevõtu eesmärkide saavutamisel. Volinike juhtimisel liikmesriikidesse tehtavate sihtotstarbeliste külaskäikude raames jagavad eri liikmesriikide eksperdid kogemusi ja nõu selle kohta, kuidas saavutada kõige paremini jäätmepoliitika eesmärgid.

Komisjon on selgitanud erinevate jäätmetest energia tootmise meetodite suhet ja asjakohasust,³⁶ et vältida väärtuslike ressursside tarbetut kadu prügilasse ladestamise ja põletamise teel. Peale selle on liikmesriike julgustatud välja selgitama energia- ja materjalitõhusad taaskasutamistehnoloogiad, et kasutada paremini majanduslikke vahendeid ja parandada kavandamist, vältimaks jäätmepõletustehaste ülevõimsust.

Ringluspõhisema majanduse saavutamiseks on ülioluline keskkonnahoidlik jäätmekäitlus ELis ja väljaspool ELi. Jäätmekäitlejad ja tolliametnikud on kasu saanud ELi tolliseadustiku³⁷ selgemaks muutmisest, mis võimaldab neil teha hõlpsamini kindlaks jäätmevood. Elektrooniliste andmete tõhusam vahetamine on aidanud paremini jõustada jäätmesaadetiste määrust³⁸. Ja lõpetuseks, kavandatavad kohustused koguda ELi sadamaid külastavatelt laevadelt jäätmeid liigiti on hõlbustanud paremat jäätmekäitlust³⁹.

2.4 Taaskasutusse võetud materjalide ahelate sulgemine

Uue **väetisetoote määrusega**⁴⁰ (praegu õigusloomeprotsessi viimases etapis) kehtestatakse ühtlustatud eeskirjad orgaaniliste väetiste jaoks, mis on toodetud teisest toorainest, nagu põllumajanduslikud kõrvalsaadused ja taaskasutusse võetud biojäätmel. Uus määrus:

- vähendab kestlikumate ja ringluspõhisemate toodete jaoks oluliselt märkimisväärsed turule sisenemise tõkkeid;
- sisaldab kõikide väetiste, sealhulgas varem kasutamata toorainest väetiste jaoks uusi ohtlike ainete piirnorme, millega vähendatakse riski, et materjalitsüklil sisaldab teatud mürgiseid elemente ohtlikus koguses;
- sisaldab jäätmekeskkonna lakkamise kriteeriumeid, millega aidatakse kaasa kemikaale, tooteid ja jäätmeid käsitlevate õigusaktide vahelise seose tõrgeteta toimimisele ning tagatakse investoritele suurem õiguskindlus.

Üks ringmajanduse tegevuskava eesmärke on edendada teisese tooraine kasutamist. Selleks on vaja mõista peamisi probleeme, millega seisavad silmitsi turuosalised, ning see peaks tuginema tugevale ja tõhusale ühtsele turule⁴¹. 2017. aastal kasutusele võetud toorainete alases teabesüsteemis⁴² tehakse kindlaks strateegilise tähtsusega tööstussektorite teadmiste vajadused, keskendudes asjakohaste materjalide ringlussevõtu seirele ja andmete kättesaadavusele peamistes sektorites⁴³.

³⁵ Varajase hoiatamise aruanne, COM(2018) 656 final.

³⁶ Jäätmetest energia tootmise roll ringmajanduses, COM(2017) 34 final.

³⁷ Määrus (EL) nr 952/2013.

³⁸ Määrus (EL) nr 1013/2006.

³⁹ COM(2018) 33 – 2018/012 (COD), 12. detsembril 2018 saavutatud poliitiline kokkulepe, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6867_et.htm.

⁴⁰ COM(2016) 157 – 2016/0084 (COD), 12. detsembril 2018 saavutatud poliitiline kokkulepe, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6161_en.htm.

⁴¹ COM(2018) 772.

⁴² <http://rmis.jrc.ec.europa.eu/>.

⁴³ <http://rmis.jrc.ec.europa.eu/?page=contributions-of-h2020-projects-236032>.

Teatisega, milles keskendutakse kemikaale, tooteid ja jäätmeid käsitlevate õigusaktide vahelisele seosele,⁴⁴ algatati laiaulatuslik arutelu selle üle, kuidas kõrvaldada neli peamist tõket, mis takistavad teisese tooraine ohutut kasutuselevõttu. Konsultatsiooni⁴⁵ tulemuste esialgne analüüs kinnitab, et sidusrühmade seas valitseb üldine üksmeel, et kindlaks tehtud probleemid on olulised. Sellest on näha, et toetatakse tugevalt ainete jälgitavuse ja teabevoogude parandamist; muude meetmete paremat jõustamist ja kasutamist, et tagada ELi ja ELi-väliste turuosalistele võrdsed tingimused; jäätmekehtele lakkamise kriteeriumide paremat ühtsustamist ja vastastikust tunnustamist ning ringmajanduse aspektide tugevdamist sellistes vahendites nagu ökodisaini direktiiv. Peale selle on alustatud kõnealuse seose eri aspekte käsitleva kolme uuringuga, mis annavad 2019. aastal ja 2020. aasta alguses olulist lisateavet.

Selleks et täiustada demonteerimis- ja saastest puhastamise meetodeid, mis hõlbustavad jäätmete taaskasutamist, on oluline juurdepääs teabele, mis käsitleb ohtlike ainete esinemist ja koostist jäätmevoos. Euroopa Kemikaaliamet on loomas andmebaasi, et koguda teavet ja parandada teadmisi murettekitavate ainete kohta toodetes ja toodetes, millest on saanud jäätmed. Peale selle kogutakse ja jagatakse ELi platvormil I4R (teave ringlussevõtjatele)⁴⁶ teavet ettevalmistuste kohta, mis tuleb teha esmakordselt liidu turule lastud uute seadmete korduskasutamiseks ja käitlemiseks.

Teavet jäätmete koostise kohta võib kasutada ka selleks, et võimaldada kriitilise tähtsusega toorainete tõhusat taaskasutamist. Komisjoni aruandes kriitilise tähtsusega toorainete ja ringmajanduse kohta⁴⁷ on kindlaks määratud põhimeetmed, mis on vajalikud selle võimaliku kasu ärakasutamiseks: põhikomponentide eraldamine toote olulusringi lõpus, kaevandusjäätmeid käsitlevate andmete parem haldamine ja rahastamisvahendite kaasamine. Samas on aruandes ära näidatud ka see, et on veel palju arenguruumi, et parandada ringlussevõttu ja tagada, et kriitilise tähtsusega toorained jääksid Euroopasse.

Et aidata suurendada usaldust teisese tooraine vastu, on komisjon koos Euroopa standardiorganisatsioonidega algatanud standardimisprotsessi ja alustanud esimese sammuna seonduva standardimistegevuse põhjalikku analüüsimist. Standardiorganisatsioonid uurivad lisaks võimalikke standardeid akujäätmetest, elektroonikaromudest ja muudest olulusringi lõppu jõudnud keerulistest toodetest pärit teisese tooraine materjalitõhusa ja kvaliteetse ringlussevõtu jaoks.

Tegevuskavaga püütakse ka elavdada korduskasutatava vee turgu, et lahendada kõikjal ELis veenappuse probleemi. Komisjon tegi ettepaneku võtta vastu spetsiaalne õigusakt, milles sätestatakse põllumajandusmaa niisutamiseks korduskasutatavale veele esitatavad miinimumnõuded⁴⁸. Peale selle lõimitakse vee korduskasutamisega seotud tavad veekasutuse planeerimisse ja veemajandusse⁴⁹ või PVT-viitedokumentide läbivaatamisel asjakohastes viitdokumentidesse.

⁴⁴ COM(2018) 32.

⁴⁵ Avalik konsultatsioon lõppes 2018. aasta oktoobris ja selle käigus saadi 460 vastust. Konsultatsiooni tulemuste kokkuvõttev aruanne avaldatakse 2019. aastal.

⁴⁶ <https://i4r-platform.eu/>.

⁴⁷ SWD(2018) 36 final.

⁴⁸ COM(2018) 337 final – 2018/0169 (COD).

⁴⁹ http://ec.europa.eu/environment/water/pdf/Guidelines_on_water_reuse.pdf.

2.5 Süsteemne lähenemisviis: Euroopa strateegia plasti kohta ringmajanduses

ELi strateegia plasti kohta ringmajanduses⁵⁰ on esimene ELi-ülene poliitikaraamistik, milles lähtutakse **materjalipõhisest olelusingist**, et lõimida ringluspõhine kavandamine, kasutamine, korduskasutamine ja ringlussevõtt plasti väärtusahelatesse. Strateegia innustab võtma meetmeid. Selles on sätestatud selge visioon ja ELi tasandi kvantifitseeritud eesmärgid, nii et muu hulgas peaks 2030. aastaks kõik ELi turule lastavad plastpakendid olema korduskasutatavad või ringlussevõetavad.

Strateegias on kindlaks määratud ka põhimeetmed, mis võimaldavad **kaasata mitmeid sidusrühmi** ja teha väärtusahelas koostööd. Näiteks komisjoni üleskutse sidusrühmadele võtta vabatahtlikke kohustusi andis sektoris tugeva ajendi edendada ringlussevõetud plasti kasutamist toodetes. Ent nagu on kindlaks tehtud lisatud dokumendis,⁵¹ kus neid kohustusi hinnatakse, on siiski vaja teha rohkem jõupingutusi, et saavutada strateegias sätestatud eesmärgid, nimelt tagada, et 2025. aastaks leiaks uutes toodetes kasutust 10 miljonit tonni ringlussevõetud plasti. Ehkki ringlussevõetud plasti tarnijate võetud kohustused (kui need täidetakse ootuste kohaselt) vastavad sellele eesmärgile, on nõudlus ringlussevõetud plasti järele – lähtudes asjaomase sektori võetud kohustustest – 2025. aastaks ligikaudu 6,2 miljonit tonni aastas. Hiljuti loodud ringlussevõetud plasti liit⁵² aitab ettevõtjatel astuda järgmiseid samme selle mittevastavuse kaotamiseks ning saavutada eespool nimetatud eesmärgi kooskõlas strateegia eesmärgiga parandada Euroopas plasti ringlussevõtu majanduslikku külge ja kvaliteeti.

Peamised vahe-eesmärgid plasti kvaliteetsema ringlussevõtu saavutamiseks olid juba püstitatud. Nende hulka kuulus uus eesmärk võtta 2030. aastaks ringlusse 55 % plastpakenditest, liigiti kogumise kohustus ja laiendatud tootjavastutuse süsteemide täiustamine. Viimati nimetatud süsteemid, kus tootjate makstavad tasud eristatakse keskkonnahoidlikkuse alusel, peaksid hõlbustama ringlussevõetavusest lähtuvat toodete kavandamist. Lisatäiustusi toob pakendite oluliste nõuete läbivaatamine, mis on kavandatud 2020. aasta lõpu.

Strateegia tekitab **sünergia majandus- ja keskkonnaeesmärkide vahel**. Tõendid mikroplastireostusega kaasnevate võimalike tervise- ja keskkonnariskide kohta õigustavad mikroplasti tahtliku lisamise piiramist ning teadmiste kogumist juhuslikult eralduva mikroplasti mõõtmise ja märgistamise kohta. Komisjon on võtnud endale ka kohustuse töötada välja plasti biolagunevuse raamistik, kandmaks hoolt selle eest, et selliste plasttoodete väljatootmist ja kasutamist üksnes soodustatakse, kui see on kasulik keskkonnale ja ei lähe vastuollu jäätmeäitlussüsteemidega ega sea ohtu toiduohutust. Sellega seoses võetavad meetmed hõlmavad teabe andmist selle kohta, kuidas käsitleda neid tooteid olelusingi lõpus (nt kodus kompostitavate plastkandekottide märgistamine). Täiendavat poliitikavaldkondade sünergia, eelkõige koos teadusuuringute vajadustega, on uuritud ka hiljuti avaldatud aruandes, milles käsitletakse plasti ringmajandust⁵³.

Strateegia **kannustab tegema muudatusi väljaspool Euroopa piire**. ELi juhtpositsioon kahe- ja mitmepoolsetes foorumites, mis on saavutatud head eeskuju näitavate sammudega, eriti ühekordselt kasutatavate plasttoodete valdkonnas, on olnud väga oluline, et säilitada

⁵⁰ COM(2018) 28.

⁵¹ SWD (2019) 92

⁵² http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6728_en.htm

⁵³ https://ec.europa.eu/info/publications/circular-economy-plastics-insights-research-and-innovation-inform-policy-and-funding-decisions_en

rahvusvahelisel tasandil hoog plastitegevuskava elluviimisel, millest annavad märku sellised algatused nagu ÜRO Keskkonnaprogrammi üleilmne plasti platvorm ja peagi Baseli konventsiooni raames loodav rahvusvaheline plastijäätmete alane partnerlus. Samal ajal toetab EL arengumaid nende püüdlustes vähendada plastireostust.

Eeskirjad, mis käsitlevad **ühekordselt kasutatavaid plasttooteid ja kalapüügivahendeid**⁵⁴ (kümnet ELi randades kõige sagedamini leitavat toodet) ning **sadama vastuvõtuseadmeid ja -rajatise**, samuti komisjoni ettepanekud **kalanduskontrolli**⁵⁵ kohta on seadnud ELi esirinda üleilmses võitluses mereprügiga, mis on üks ELi kodanike suurimaid muresid seoses plastireostusega. Need eeskirjad võimaldavad ELi ettevõtjatel teha toodete, materjalide, tehnoloogialahenduste ja ärimudelite puhul uuendusi, võttes arvesse tarbijate käitumist ja olemasolevaid alternatiive.

Need vastavad meetmed, mis on praegu õigusloomeprotsessi viimases etapis, hõlmavad järgmist:

- ühekordselt kasutatavate plasttoodete⁵⁶ ja hapniku toimet lagunevast plastist valmistatud toodete keeld.
- meetmed, mille eesmärk on vähendada plastist toidukarpide ja joogitopside tarbimist, ning teatud toodete⁵⁷ spetsiifiline märgistamine ja tähistamine;
- eesmärk kasutada alates 2030. aastast 30 % ringlussevõetud plastist joogipudelites ja alates 2025. aastast 25 % polüetüleenereftalaatpudelites, eesmärk koguda 2029. aastaks 90 % plastpudelitest eraldi ning tootedisainiga seotud nõue kinnitada kork pudeli külge;
- prügi koristamise tasu hõlmavad laiendatud tootjavastutuse süsteemid, mida kohaldatakse selliste toodete suhtes nagu filtriga tubakatooted ja kalapüügivahendid;
- laevadelt pärit platsprügi vähendamise meetmed, näiteks laevajäätmete jaoks kindlasummalise tasu kehtestamine;
- täiustatud teavitamiskohustused kaotatud kalapüügivahendite puhul ning kohustus märgistada harrastuskalapüügivahendid ja neid kontrollida.

3 ÜLEMINERU KIIRENDAMINE

3.1 Innovatsioon ja investeeringud

Selleks et kiirendada üleminekut ringmajandusele, on vaja investeerida⁵⁸ innovatsiooni ja anda toetust tööstusbaasi kohandamiseks. Komisjon on suurendanud perioodil 2016–2020 jõupingutusi mõlemas valdkonnas, mille tulemusel on eraldatud ülemineku jaoks **kokku üle 10 miljardi euro** avaliku sektori vahendeid, sealhulgas

- kuni 2018. aastani 1,4 miljardit eurot programmist „Horisont 2020“ (selliste valdkondade jaoks nagu jätkusuutlik töötlev tööstus, jäätmekäitlus ja loodusvarade majandamine, suletud ahelaga tootmissüsteemid ning ring-biomajandus), millest

⁵⁴ COM(2018) 340 final – 2018/0172 (COD), esialgne poliitiline kokkulepe saavutati 19. detsembril 2018: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6867_en.htm

⁵⁵ COM(2018) 368 final – 2018/0193 (COD).

⁵⁶ Plastist söögiriistad, taldrükud, joogisegamispulgad, õhupallivarred, kõrred, vahtpolüstüreenist toidu- ja joogimahutid ning joogitopsid, plastist vatitikud.

⁵⁷ Hügieenitarbed, niisutatud salvrätid, joogitopsid ja filtriga tubakatooted.

⁵⁸ Aruandes „Achieving Growth Within“ (mille on koostanud SYSTEMIQ koostöös Ellen MacArthuri sihtasutusega) esitatud hinnangu kohaselt on investeeringute puudujääk 2025. aastaks 320 miljardit eurot.

350 miljonit eurot on eraldatud selleks, et muuta plast ringluspõhiseks. Komisjon on avaldanud loetelu⁵⁹ ringmajanduse vaatenurgast olulistest projektidest, mida rahastatakse aastatel 2016–2018 programmist „Horisont 2020“;

- vähemalt 7,1 miljardit eurot ühtekuuluvuspoliitika vahenditest (1,8 miljardit eurot ökoinnovaatilise tehnoloogia kasutuselevõtuks VKEdes seas ja 5,3 miljardit eurot, et toetada jäätmeid käsitlevate ELi õigusaktide rakendamist); peale selle pakutakse aruka spetsialiseerumise kaudu märkimisväärselt toetust turust lähtuva innovatsiooni ja lahenduste kasutuselevõtu jaoks;
- 2,1 miljardit eurot selliste rahastamisvahendite kaudu nagu Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond ja InnovFin;
- vähemalt 100 miljonit eurot programmi LIFE kaudu, mis investeeritakse enam kui 80 projekti, millega panustatakse ringmajandusse.

Lisainvesteeringute soodustamiseks on ringmajanduse rahastamise tugiplatvorm avaldanud soovitusel⁶⁰, mille eesmärk on parandada ringmajanduse projektide vastuvõetavust pankade jaoks, kooskõlastada rahastamistegevust ja jagada häid tavasid⁶¹. Platvorm käsitleb koos Euroopa Investeeringupangaga rahalise abi andmise küsimust ja jätkusuutliku majanduskasvu rahastamise tegevuskavaga⁶² tekkiva sünergia ära kasutamist.

Ülemineku rahastamise kõrval on komisjon tegelenud kahe 2016. aastal algatatud innovatsioonileppe⁶³ katseetapis ka regulatiivsete tõketega, mis võivad takistada ringluspõhist innovatsiooni. Neis katseetappides saadud kogemuste põhjal kaalub komisjon nüüd lähenemisviisi katsetamist teistes sektorites.

Ringlus peaks jääma programmitöö perioodil 2021–2027 ühtekuuluvuspoliitika alustalaks. Komisjoni ettepanekus uue Euroopa Regionaalarengufondi ja Ühtekuuluvusfondi kohta⁶⁴ on seatud ringmajandus esmatähtsaks kohale ELi jõupingutustes saavutada keskkonnahoidlikum ja arukam Euroopa ning sellest ettepanekust on kooskõlas jäätmehierarhiaga välja jäetud investeeringud prügilatesse ja jäätmejäätmete käitlemise rajatistesse.

3.2 Sidusrühmade jõuline kaasamine

Ülemineku jaoks on ülioluline kaasata sidusrühmad. Tegevuskavas rakendatud süsteemse lähenemisviisiga on loodud avaliku sektori asutustele, ettevõtjatele ja kodanikuühiskonnale raamistik, mida jälgendada, et edendada sektorite üleselt ja väärtusahelates partnerlust.

ELi meetmed on õhutanud liikmesriikides ringmajanduse teemalist arutelu ning enamik liikmesriike on võtnud üleminekuks ringmajandusele vastu riikliku strateegia või on seda vastu võtnud. Neid raamistikke jälgendatakse sageli piirkonna ja kohalikul tasandil, millega ringmajandus tuuakse kodanikele ja ettevõtjatele lähemale. Komisjoni rolli selle süsteemse lähenemisviisi propageerimisel ning ringmajanduse lõimisel Euroopa ja rahvusvahelistesse

⁵⁹ <https://ec.europa.eu/research/environment/index.cfm?pg=output&pubs=thematic>

⁶⁰ https://ec.europa.eu/info/publications/accelerating-transition-circular-economy_en

⁶¹ <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetail&groupID=3517>.

⁶² COM(2018) 97.

⁶³ Need kaks lepet hõlmavad anaeroobset membraanitehnoloogiat reovee korduskasutamiseks põllumajanduses ja kasutuselt kõrvaldatud jõuakude korduskasutamist statsionaarsetes energiasalvestussüsteemides, https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/law-and-regulations/innovation-friendly-legislation/identifying-barriers_en.

⁶⁴ COM(2018) 372 final – 2018/0197 (COD).

tegevuskavadesse tunnistati ka Maailma Majandusfoorumi 2019. aasta kohtumisel, kus komisjon sai avaliku sektori asutuste kategoorias ringlusauhinna⁶⁵.

Euroopa ringmajanduse sidusrühmade platvorm koondab arvukad ringmajanduse võrgustikud ja algatused. See toimib avaliku ja erasektori parimate tavade võimendajana. Platvormi esimesel tegevusaastal⁶⁶ koguti ja jagati platvormi kaudu üle 300 heade tavade näite, strateegia ja aruande.

Sidusrühmad edendavad üleminekut eri sektorites. Näiteks tööstuse kaasamise tulemusel on vastu võetud ELi ehitus- ja lammutusjäätmete protokoll ja suunised⁶⁷ lõppeesmärgiga suurendada sektoris usaldust jäätmekäitlusprotsessi vastu ja ringlussevõetud materjalide kvaliteedi vastu. Peale selle on ettevõtjad võtnud endale kohustuse parandada hoonete ressursitõhusust ning nad katsetavad enam kui 130 projekti raames kogu Euroopas esimest sektori säästlikkust kajastavate näitajate raamistikku Level(s)⁶⁸.

Samamoodi teevad peamised avaliku ja erasektori osalejad kogu toidu väärtusahelas koostööd ELi toidukao ja toidujäätmete platvormil, et kiirendada ELi edusamme, mis on seotud kestliku arengu eesmärgiga vähendada elaniku kohta tekkivaid toidujäätmeid 2030. aastaks poole võrra. Platvorm on võimaldanud komisjonil saavutada olulist edu toidujäätmete tekke vältimise meetmete, sealhulgas toidu annetamist hõlbustavate suuniste rakendamisel, toidujäätmete koguse mõõtmise metoodika väljatöötamisel ja kuupäeva märkimise tavade täiustamisel.

Tänu sidusrühmadele jõuab üleminek ka Euroopast väljapoole. Euroopa ettevõtjad osalevad korrapäraselt ühistel ringmajanduse missioonidel,⁶⁹ tugevdades sellega Euroopa asutuste, vabaihenduste ja ettevõtjate ning kolmandate riikide asjakohaste sidusrühmade vahelisi sidemeid.

4 ESSEISVAD ÜLESANDED

Üleminek ringmajandusele on nüüd pöördumatu ja laialt levinud üleilmne suundumus. Palju on siiski veel vaja, et laiendada tegevust ELis ja üleilmselt, ahel täielikult sulgeda ja kasutada ära konkurentsieelis, mille see ELi ettevõtjatele toob. Suhtlemisel sidusrühmadega on ilmnenu, et ringmajanduse tegevuskava täiendamiseks võiks uurida valdkondi, mis ei ole tegevuskavaga hõlmatud.

Selleks et EL säilitaks oma juhtpositsiooni ringluspõhiste toodete ja teenuste kavandamisel ja tootmisel ning tarbijatele säästlikuma elustiili harrastamiseks paremate võimaluste andmisel, on vaja uusi meetmeid. Nagu on soovitatud aruteludokumendis „Euroopa kestliku arengu saavutamine aastaks 2030“, ⁷⁰ peaks ringmajandusest saama ELi tööstusstrateegia selgroog, võimaldades ringluse kasutamist uutes valdkondades ja sektorites, ning toodete olelusringi hindamine peaks muutuma tavapäraseks ja ökodisaini raamistikku tuleks võimalikult ulatuslikult rakendada. Et kasutada ära ringmajandusele üleminekust saadavat täit potentsiaali, tuleb kiirendada tuleb kemikaalide, mürgivaba keskkonna, ökomärgiste ja ökoinnovatsiooni, kriitilise tähtsusega toorainete ja väetistega seoses alustatud tööd. Sarnaselt tuleks anda

⁶⁵ <https://thecirculars.org/our-finalists>.

⁶⁶ https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/ecesp_annual_report_2018.pdf.

⁶⁷ https://ec.europa.eu/growth/content/eu-construction-and-demolition-waste-protocol-0_en

⁶⁸ <http://ec.europa.eu/environment/eussd/buildings.htm>.

⁶⁹ Ringmajanduse missioonid Tšiilisse ja Hiinasse (2016), Lõuna-Aafrikasse ja Colombiasse (2017) ning Jaapanisse, Indoneesiasse ja Indiasse (2018).

⁷⁰ COM(2019) 22.

tarbijatele võimalus teha teadlikke valikuid ning suurendada avaliku sektori jõupingutusi jätkusuutlike riigihangete kaudu.

Komisjoni toel peavad liikmesriigid – eeskätt piirkondades, kus on oht, et ringlussevõtu eesmärgid jäävad 2020. aastaks saavutamata, või kus esineb konkreetseid probleeme⁷¹ – ja ettevõtjad suurendama oma jõupingutusi, et rakendada jäätmeid käsitlevaid läbivaadatud õigusakte ja kujundada välja teisese tooraine turud. Eesmärk on tagada, et majandusse tagasi suunatavad materjalid oleksid kulutõhusad ning ohutud kodanikele ja keskkonnale.

EL peaks jätkama ka teadusuuringute, innovatsiooni ja investeeringute toetamist tegevuskavas kindlaks määratud esmatahtsates sektorites⁷². Plasti ringmajanduses käsitleva Euroopa strateegia eeskujul võiks sarnane terviklik lähenemisviis kasuks tulla ka paljudele muudele suure keskkonnamõjuga ja ringluspotentsiaaliga valdkondadele, nagu IT, elektroonika, liikuvus, tehiskeskkond, kaevandamine, mööbel, toiduained ja joogid ning tekstiil. Mitte üheski neist ei ole ELi ühtse turu potentsiaali veel ära kasutatud⁷³.

Hiljuti ajakohastatud biomajanduse strateegia⁷⁴ ja läbivaadatud taastuvenergia raamistiku⁷⁵ rakendamine on järgmised sammud selle poole, et kasutada bioloogilisi ressursse ringluspõhiselt, austades ökoloogilisi piire ja aidates peatada elurikkuse kadumist.

Nagu on öeldud pikaajalises strateegilises visioonis selle kohta, kuidas jõuda 2050. aastaks jõuka, nüüdisaegse, konkurentsivõimelise ja kliimaneutraalse majanduseni,⁷⁶ tuleks üleminekut ringmajandusele ja üleminekut kliimaneutraalsele majandusele püüelda korraga, püstitades tööstuses kõrgeid eesmärke ja kasutades seal ära ELi ettevõtjate esimesena tegutseja eelist⁷⁷. Uutel ringluspõhistel ärimudelitel, ringlussevõtul, energia- ja materjalitõhususel ning uutel tarbimismudelitel on märkimisväärne potentsiaal vähendada üleilmset kasvuhoonegaaside heidet. Selle ühise lähenemisviisi edendamisel ettevõtetes, sealhulgas VKEdes, ja kogukondades võivad samal ajal väheneda tootmiskulud. Samuti võib see toetada uusi ettevõtjate omavahelise suhtluse vorme, nagu tööstussümbioos. Peale selle on ringluspõhisus ja säästlikkus toorainete (eriti kriitilise tähtsusega toorainete) hankimisel, kasutamisel ja käitlemisel väga oluline, et tagada vajalik varustuskindlus, võrdsed tingimused tööstusharu konkurentidega ning ELi üleilmne juhtpositsioon peamise progressi võimaldava tehnoloogia ja vähese CO₂-heitega tehnoloogia tootmisel.

Tehisintellektil ja digiteerimisel⁷⁸ on potentsiaal optimeerida energia ja ressursside kasutust ning muuta kättesaadavaks ringluspõhiseid ärimodeleid ja vastutustundlikke tarbimisvalikuid toetav teave. Samas peab ringluspõhisel digimajandusel olema positiivne netomõju ressurssidele ning selles tuleks käsitleda olulisi probleeme, sealhulgas oht õhutada mittesäästvaid tarbimisharjumusi, arukate toodete vastupidavuse vähendamine ja tundlike äriandmete turvalisuse ohtu seadmine.

Eelkõige tugevdab ringmajandusele üleminek sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ning toetab tervise- ja ohutusstandarditele vastavate töökohtade tasakaalustatud jaotumist,

⁷¹ Ringmajanduse edendamise kiirendamiseks tuleks erilist tähelepanu pöörata ka eritingimustega piirkondadele (saared või ELi äärepoolseimad piirkonnad), kus esineb keskkonna- ja ressursiprobleeme, näiteks jäätmekäitluse valdkonnas.

⁷² Plast, toidujäätmed, kriitilise tähtsusega toorained, ehitus- ja lammutus ning biomass ja bioressursipõhised tooted.

⁷³ COM(2018) 772.

⁷⁴ COM(2018) 673 final.

⁷⁵ Direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta, ELT, 21.12.2018, L 328, lk 82.

⁷⁶ COM(2018) 773 final.

⁷⁷ „Investeerimine aruka, innovatiivse ja jätkusuutliku tööstuse nimel. Uus ELi tööstuspoliitika strateegia“, COM(2017) 479 final.

⁷⁸ „Euroopa digitaalse ühtse turu strateegia“, COM(2015) 192 final.

võimaldades õiglast ja jätkusuutlikku majanduskasvu.

5 KOKKUVÕTE

Ringmajanduse tegevuskava rakendamine on kiirendanud Euroopas üleminekut ringmajandusele. Samal ajal saab selgem ühine ettekujutus ringmajandusest vaid edendada jõupingutusi, mida tehakse ELi tööstusbaasi, et tagada selle üleilmne konkurentsieelis ning kaitsta ja taastada ELi looduskapitali.

Käesolevas aruandes kirjeldatud aspektidest ja tegevuskava edukatest meetmetest saavad oma edasises töös juhinduda Euroopa asutused, liikmesriigid, ettevõtjad ja sotsiaalpartnerid.